

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

ALKUVOIMA-hankkeen kuntatilaisuus

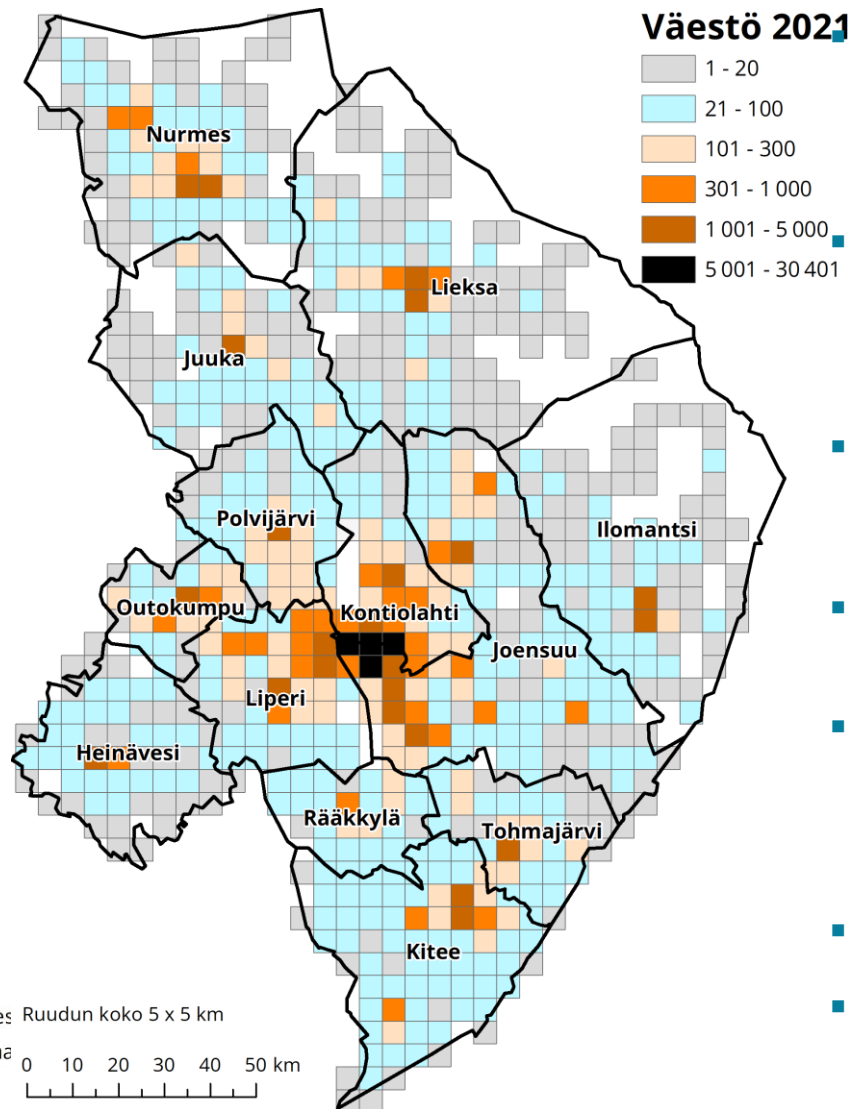
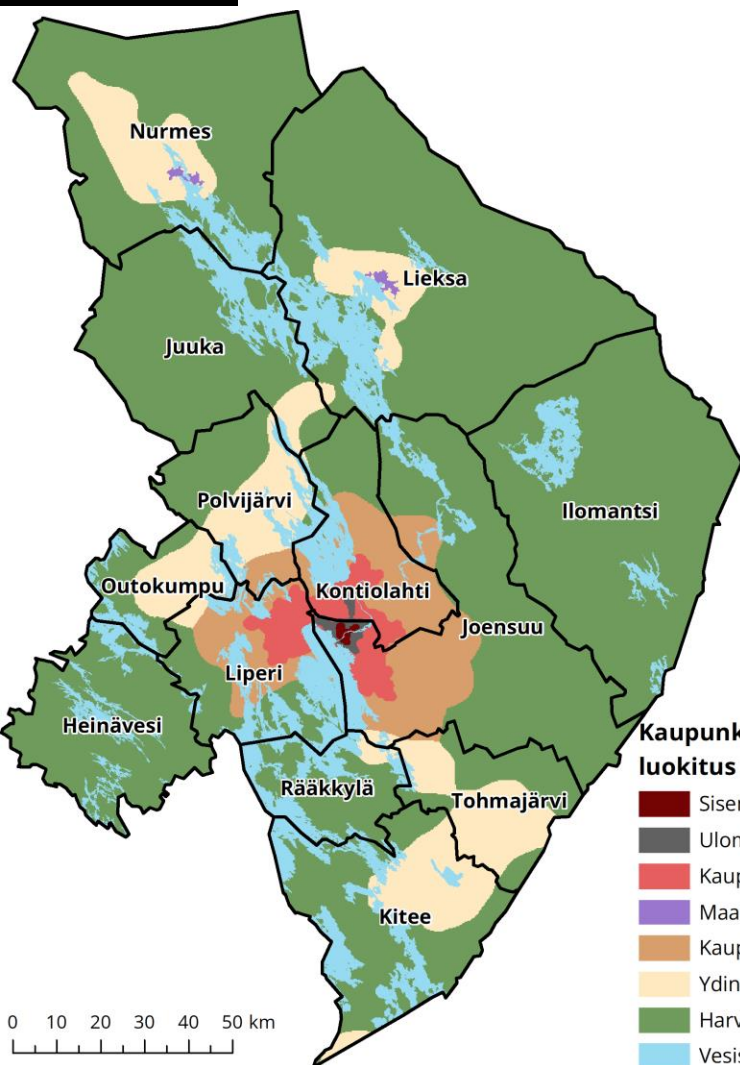
Kitee 5.6.2023

Alue- ja kuntatutkimuskeskus SPATiA
Karelia ammattikorkeakoulu

Toimintaympäristö Pohjois-Karjalassa

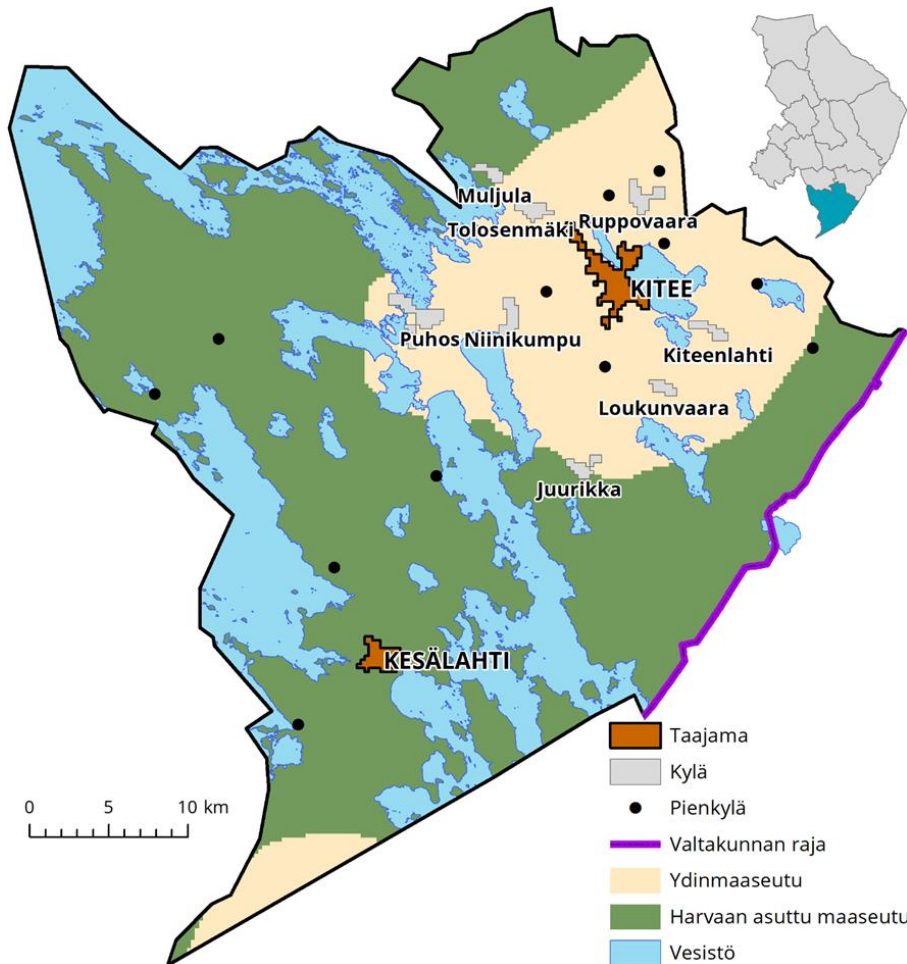
Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) paikkatietopohjaisessa kaupunki-maaseutuluokituksessa Joensuu on Pohjois-Karjalan ainoa kaupunki.

Kaupunkialuetta ympäröivät kehysalue ja kaupungin läheinen maaseutu, jotka ovat kiinteässä yhteydessä keskuskaupunkiin.

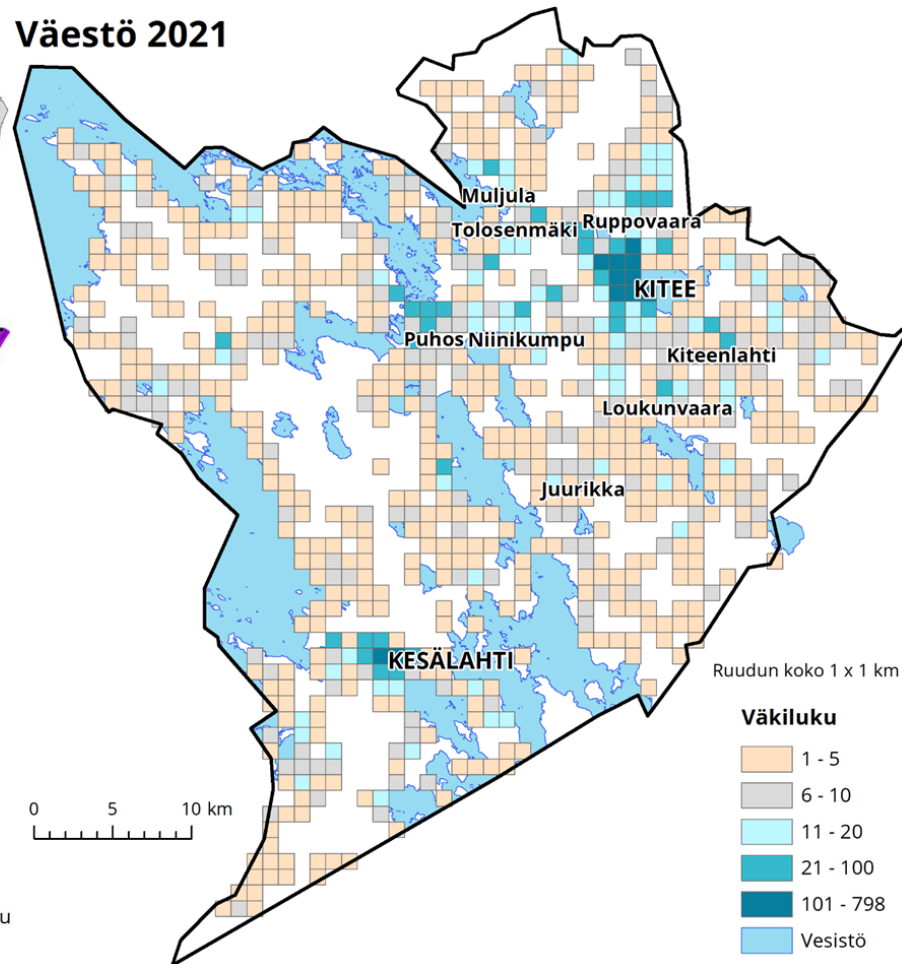
- Ydinmaaseudulla asutus on tiheämpää ja elinkeinorakenne monipuolisempi kuin harvaan asutulla maaseudulla.
- Maaseudun paikalliskeskukset ovat työssäkäynnin ja palvelujen keskuksia.
- Maakunnan väestö on keskittynyt Joensuuhun ja sen lähiympäristöön ml. kaupungin läheinen maaseutu (98 400 hlö, 61 % väestöstä vuonna 2021).
- Maaseutualueilla asui 63 000 hlö, 39 %.
- Väestö on keskittynyt taajamiin ja niiden ympäristöön. Maakunnan taajama-aste 73 %.

Toimintaympäristö Kiteellä

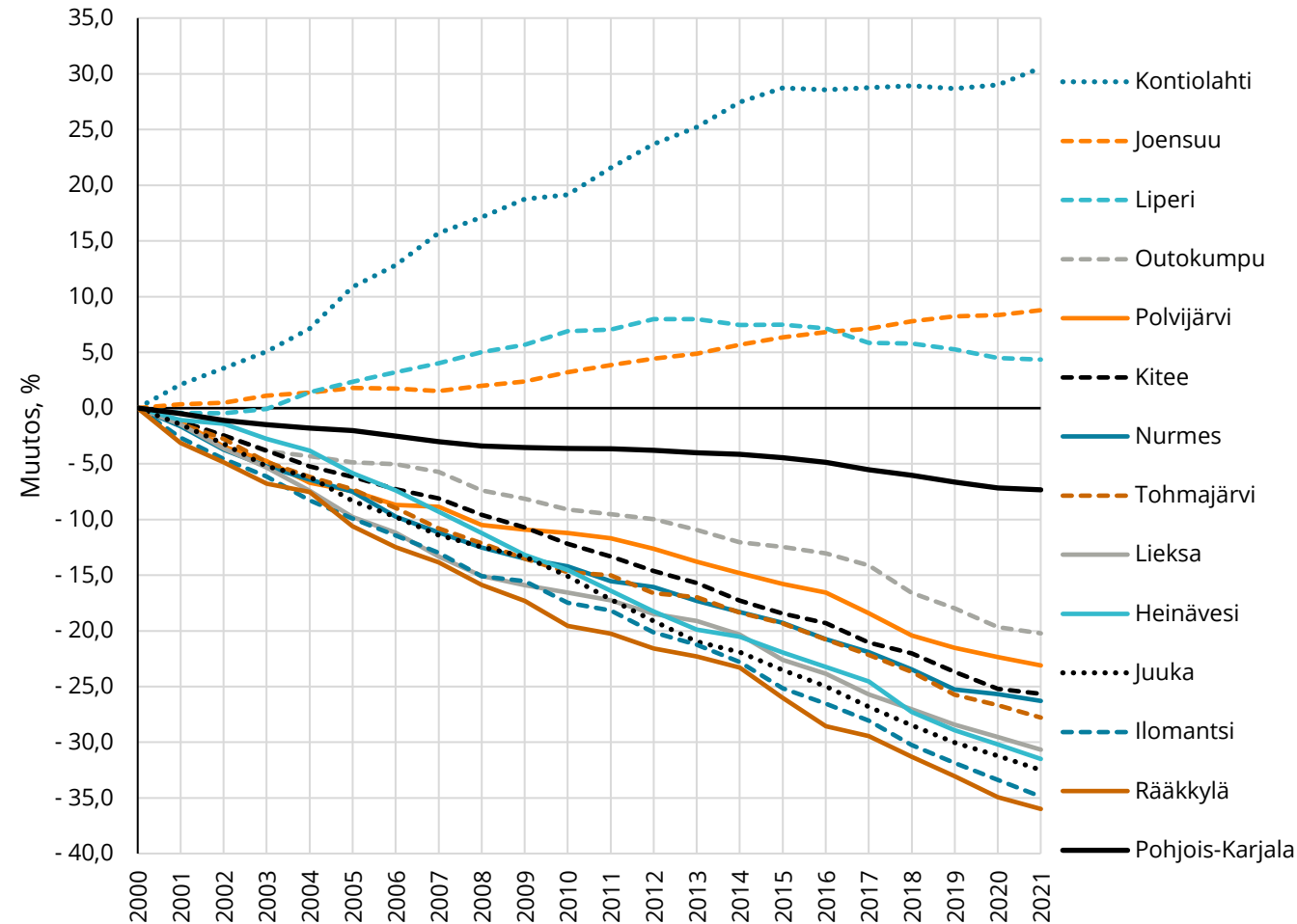
Väestö 2021

- Kiteen keskustaajama ympäristöineen on Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) paikkatietopohjaisessa kaupunki-maaseutu-luokituksessa ydinmaaseutua. Kunnan muu alue on harvaan asuttua maaseutua.
- Asutus on keskittynyt keskustaajamaan sekä Kesälahden kirkonkylälle.
- Taajama-aste oli 53,9 %.
- Keskimääräinen asukasmäärä nelikilometrin väestöruudussa oli 12 henkilöä (mediaani 4 henkilöä).

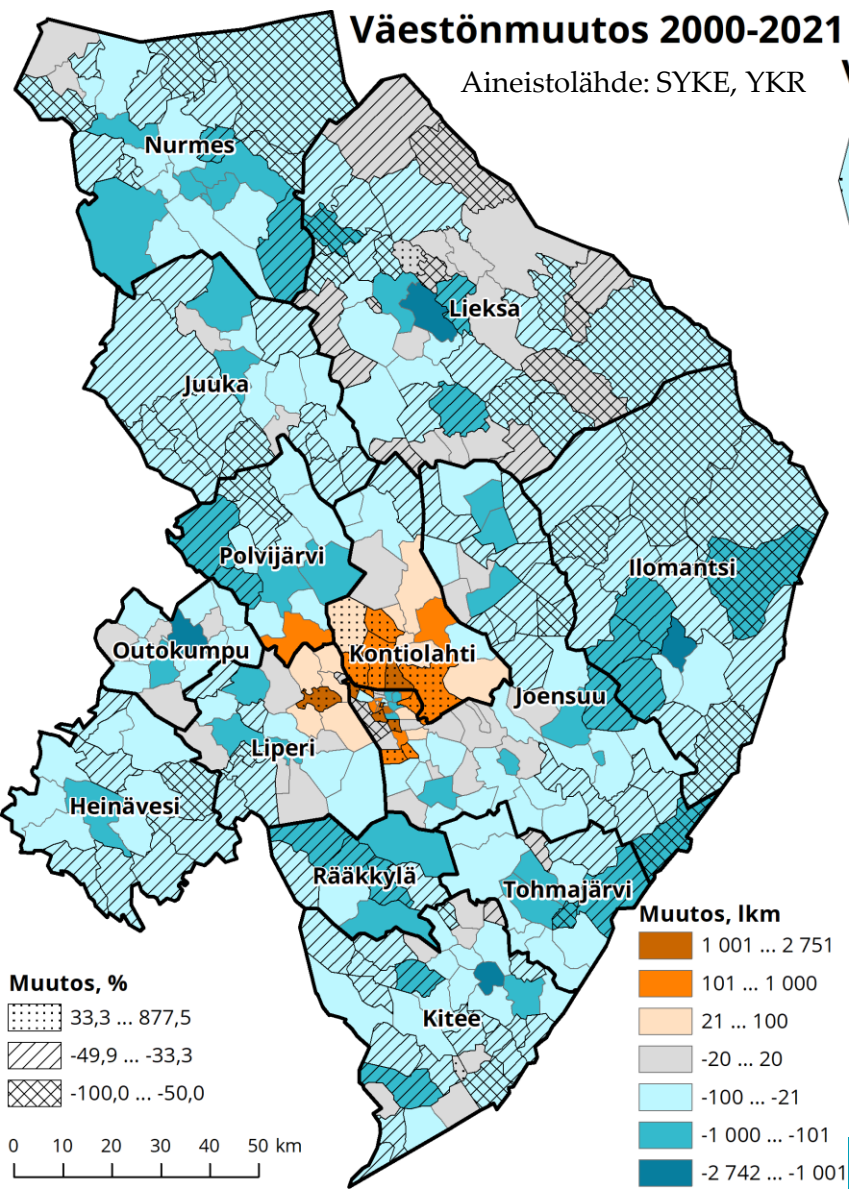
Pohjois-Karjalan kuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2000–2021

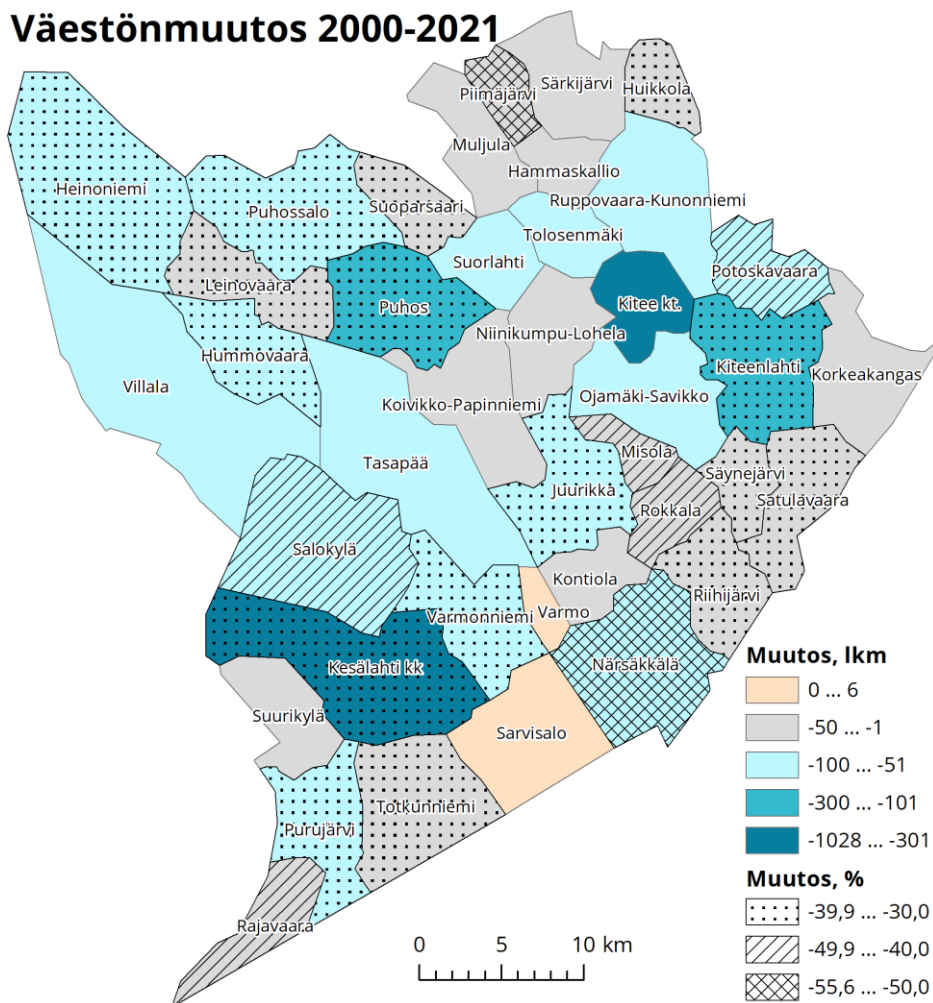
- Väestömäärä kasvoi Joensuun kaupunkiseudulla. Eniten väestön määrä kasvoi Kontiolahdella.
- Väestö väheni eniten harvaan asutun maaseudun kunnissa (5 kuntaa).
- Kiteellä ja kaikissa muissa ydinmaaseudun kunnissa väestö väheni seuraavaksi eniten.

Pohjois-Karjalan ja Kiteen väestömäärän määrän muutokset tilastoalueittain vuosina 2000–2021

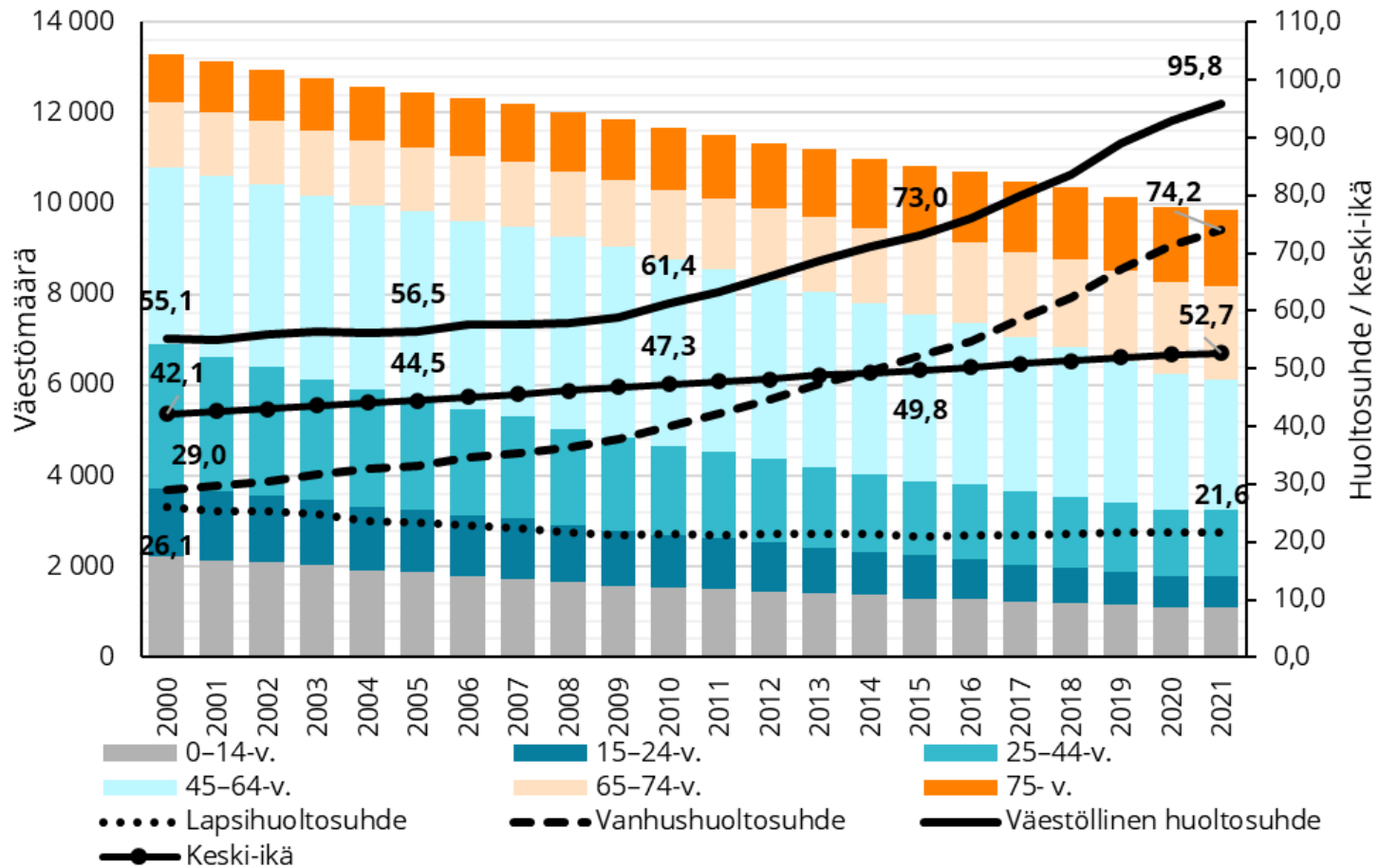
Väestönmuutos 2000-2021

- Väestömäärä kasvoi Joensuun kehysalueella.
- Maaseudulla väki väheni.
- Väestö väheni lukumääräisesti eniten maaseudun taajamissa.
- Suhteellisesti väestö väheni eniten kuntien reuna-alueilla.
- Kiteen väki väheni 3400 hlö; -26 %
 - Kiteen kt: -1030 hlö; -19 %
 - Kesälahden kk: -520 hlö; -34 %
 - Puhos: -230 hlö; -38 %
- Kunnan reunoilla muutokset pienempiä, mutta suhteellisesti suurempia

Väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä ja huoltosuhteet

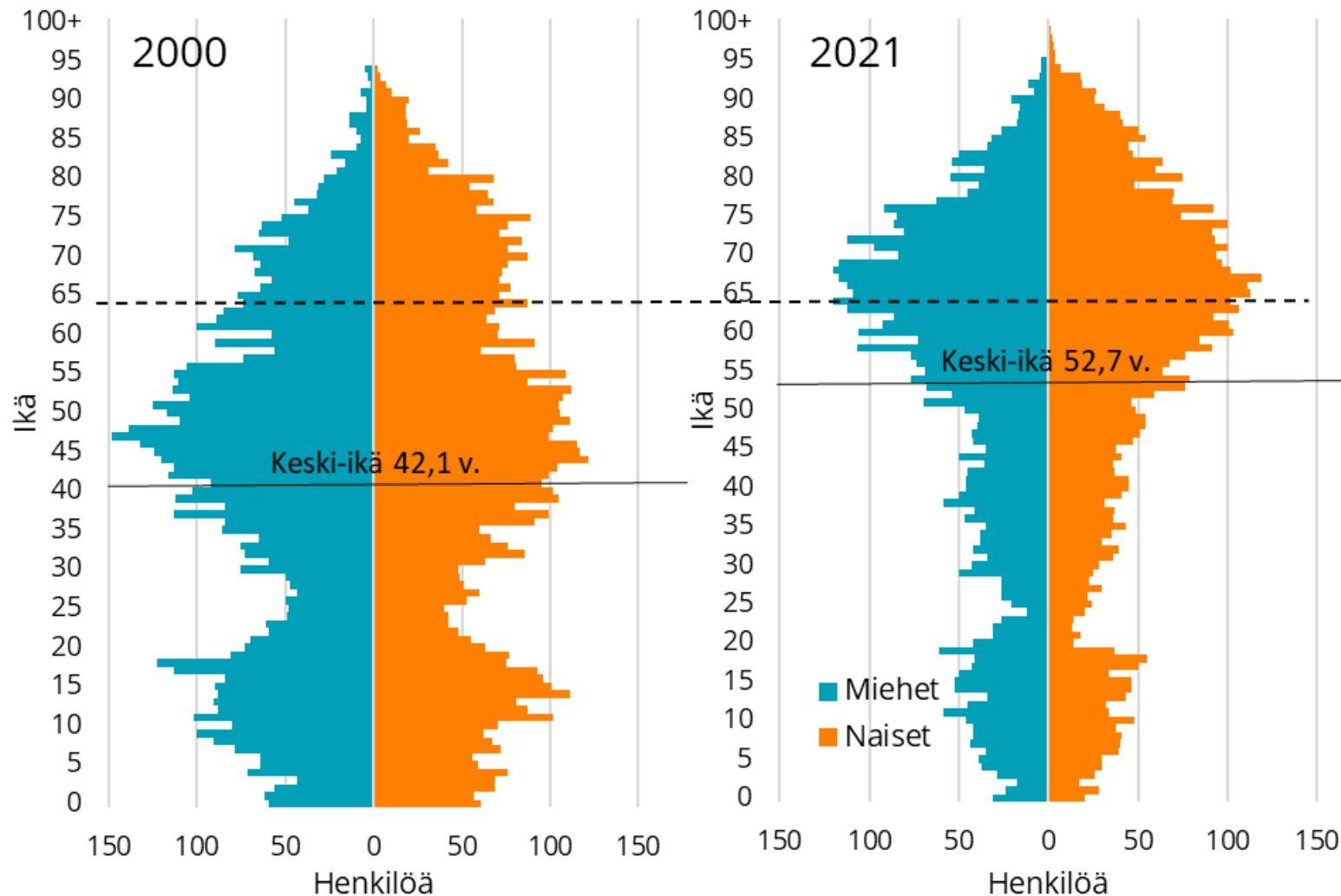
Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

Muutokset 2000–2021

- Väestömäärä väheni neljänneksellä.
- Keski-ikä nousi 42,1:stä 52,7:ään.
- 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvoi 19 %:sta 38 %:iin.
- Väestöllinen huoltosuhte heikkeni 55,1:stä 95,8:aan.
- Taloudellinen huoltosuhte oli 219,9 vuonna 2020.

Väestömuutokset – väestön ikärakenne 2000 ja 2021

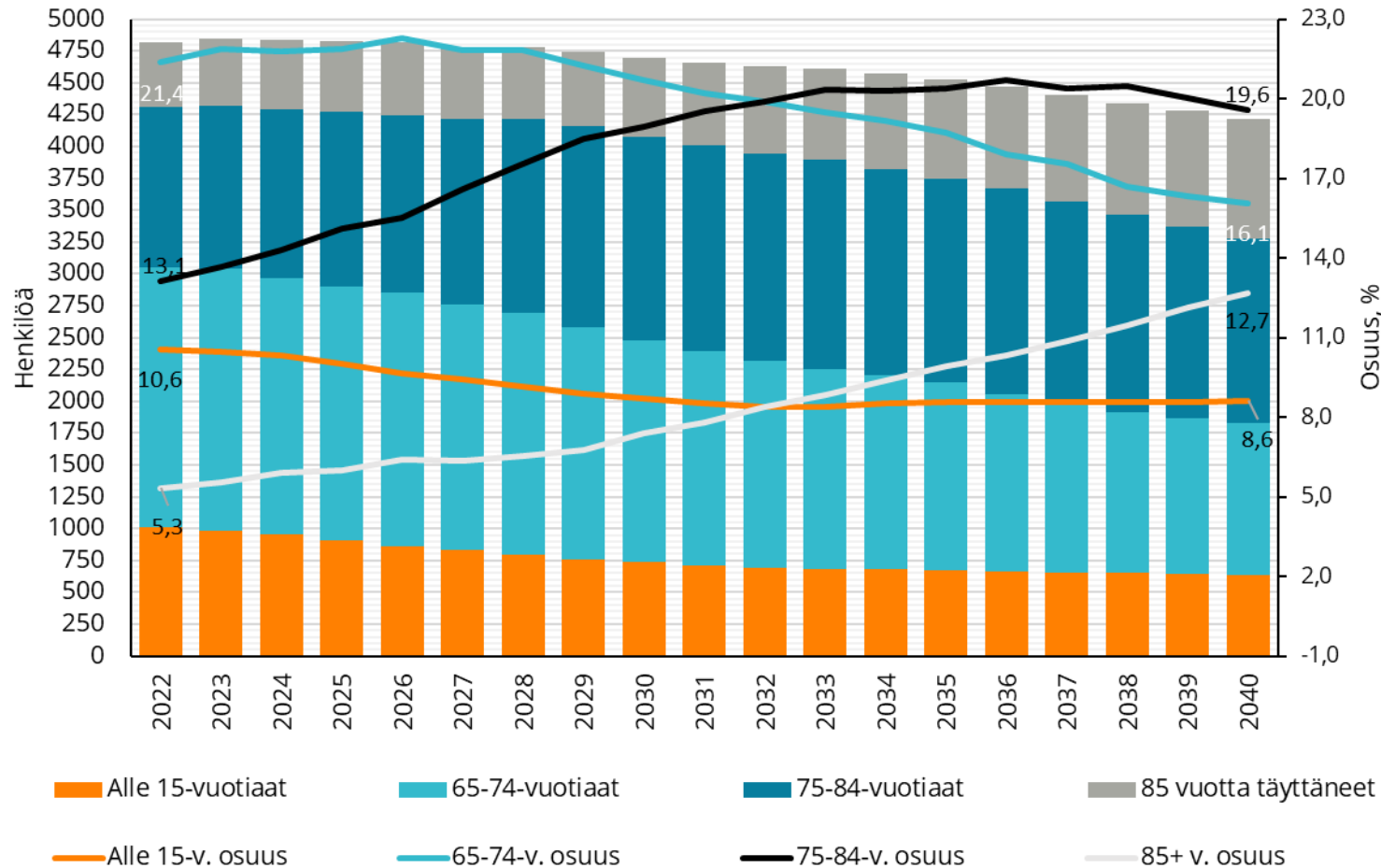
Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

- Kiteen väestö on ikääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2021.
- Alle 55-vuotiaiden ikäluokat ovat huomattavasti yli 55-vuotiaita pienemmät.
- Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä pienentyi 17 %:sta 11 %:iin vuodesta 2000 vuoteen 2021.

Palvelutarve muuttuu ikärakenteen muuttuessa

Väestöennuste vuoteen 2040 saakka

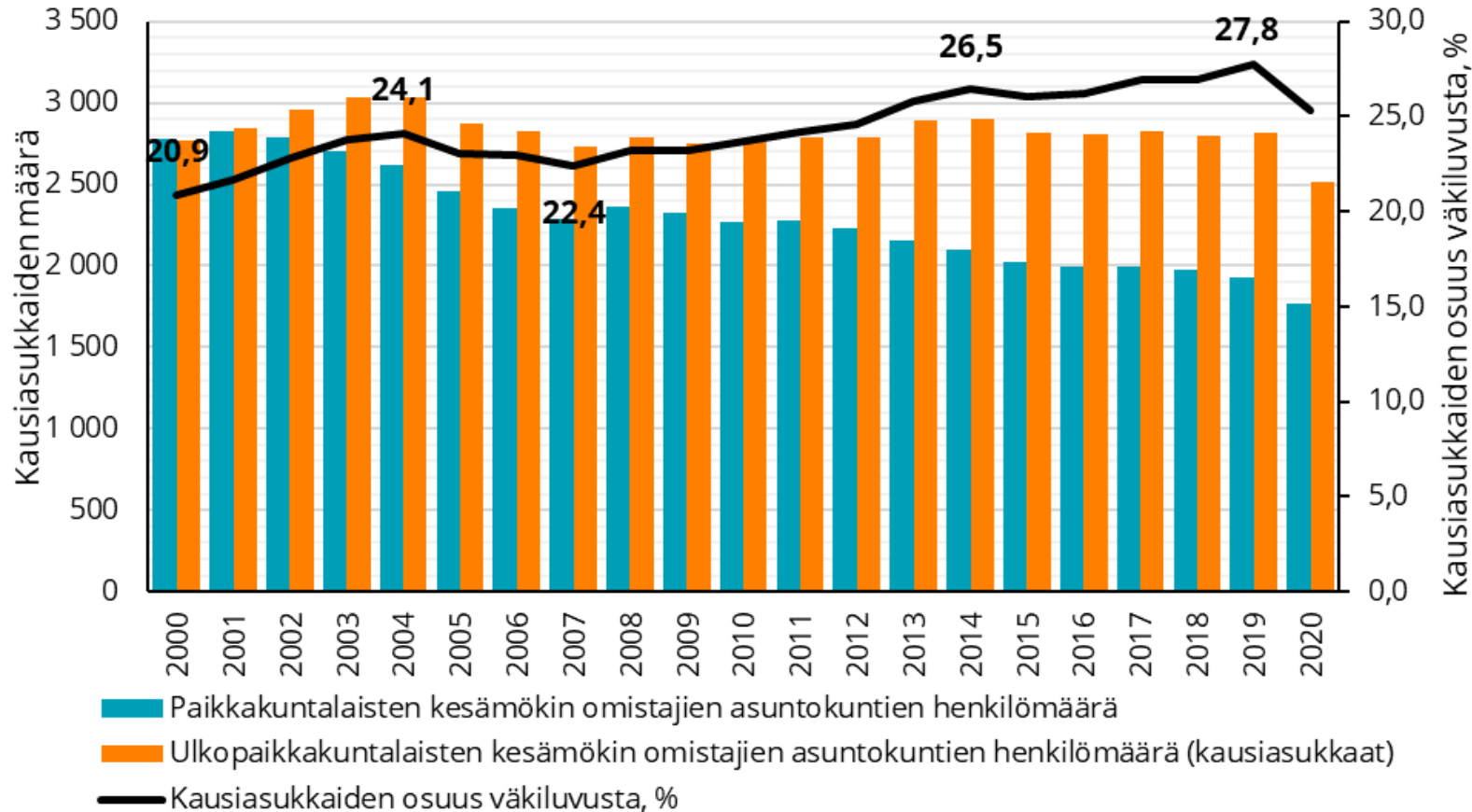

- Lasten määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla nopeana ja hidastuvan 2030-luvulla.
- Ikääntyneiden osuus väestöstä jatkaa kasvuaan 2030 alkupuolella, jolloin 47 % on 65 vuotta täyttäneitä. Ikääntyneistä 75–84-vuotiaiden ja 85 vuotta täyttäneiden osuudet kasvavat.
- Nuorten määrän väheneminen ja ikääntyneiden eliniän pidentyminen vaikuttavat palvelutarpeisiin.
- Palvelut ovat keskittyneet Kiteen keskustaajamaan ja Kesälahden kirkonkylälle. Keskustaajama oli lähin palvelukeskus 79 %:lle ja kirkonkylä 19 %:lle kuntalaisista.

Kausiasukkaiden merkitys ja palvelutarpeet kasvavat

Muutokset vuosina
2000–2019

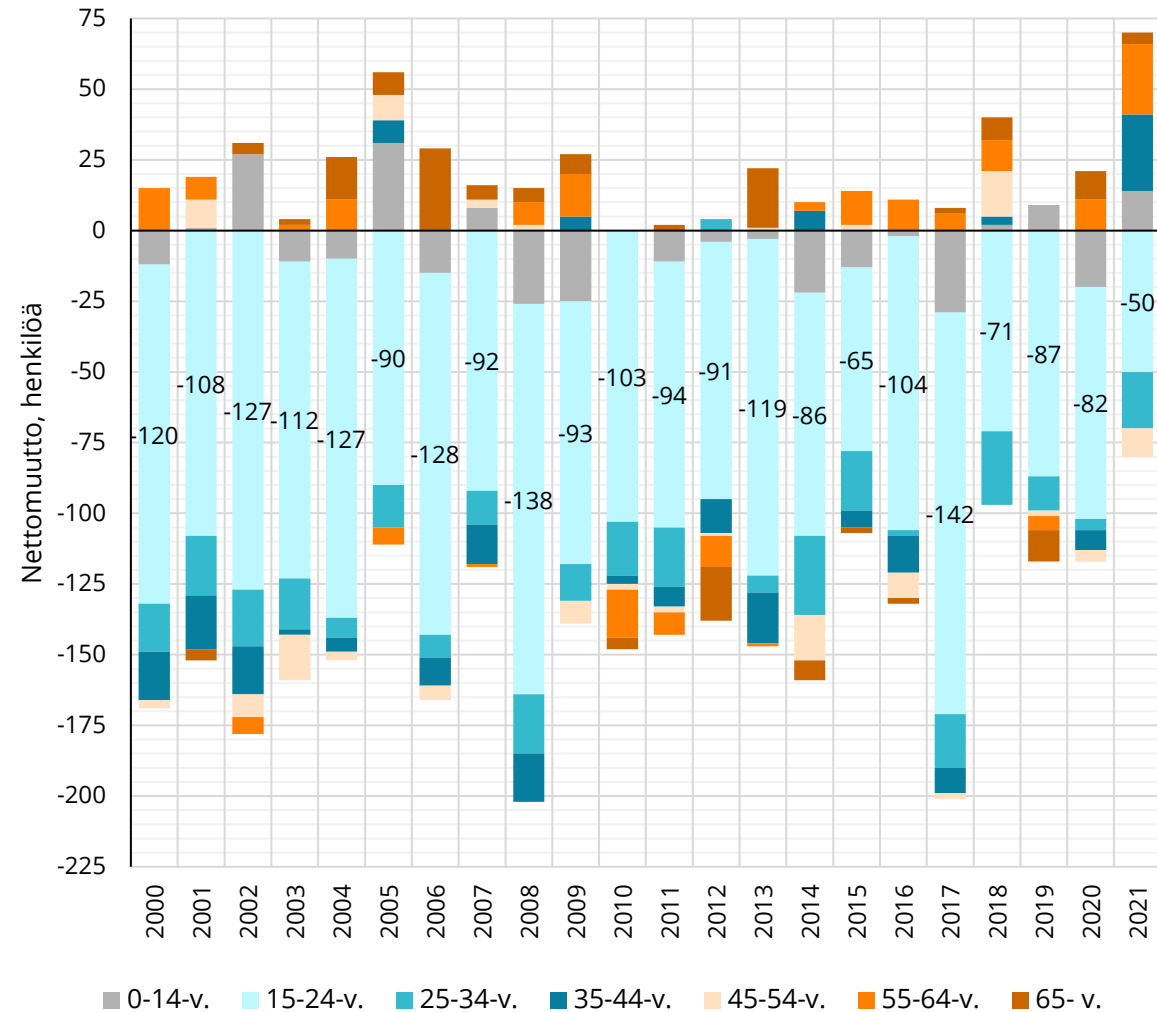

- Ulkopaikkakuntalaisten kausiasukkaiden määrä kasvoi 40 henkilöllä
- Ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä kasvoi 16 %:lla
- Kiteen vakituiseen väestömäärään suhteutettuna kausiasukkaiden osuus kasvoi 21 %:sta 28 %:iin
- Kesämökkien määrä väheni vuonna 2020 tilastointitavan muutoksen takia.

Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021

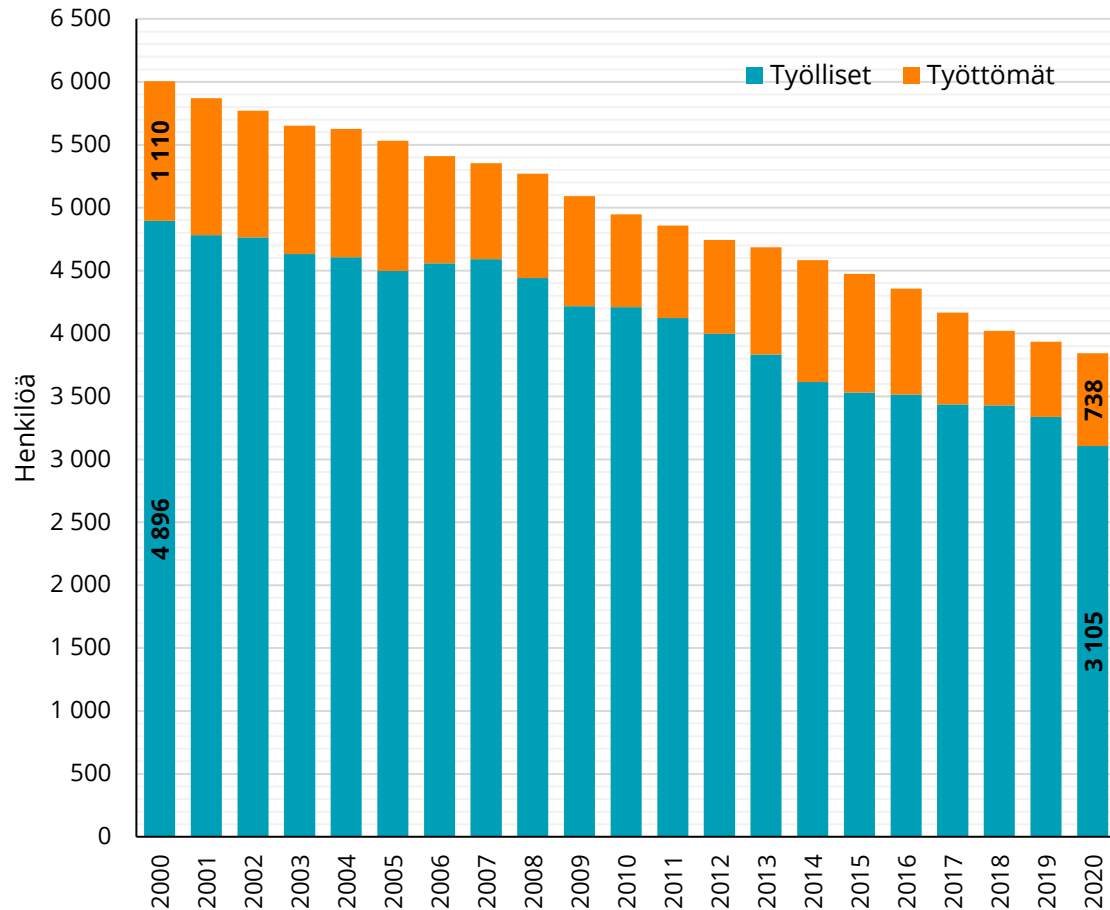
Muutokset 2000-2021

- Kiteelle muutti muualta Suomesta n. 8 000 ja lähtömuuttajia oli n. 10 700 henkilöä.
- Muuttotappio 15–24-vuotiaissa oli 2 229 henkilöä.
- 55–65-vuotiaissa ja 65 vuotta täyttäneissä Kitee sai muuttovoittoa 156 henkilöä.
- Kiteelle muutti 1 334 työllistä, 620 työtöntä, 517 eläkeläistä sekä 583 koululaista tai opiskelijaa.
- Yli puolet tulomuuttajista oli Joensuusta (21 %) ja Tohmajärveltä (12 %) ja muualta Pohjois-Karjalasta. Muuttajista 12 % oli sekä pääkaupunkiseudulta että Etelä-Savosta.
- Lähtömuutto Kiteeltä suuntautui samoille alueille kuin mistä Kiteelle muutettiin

Työvoima (työlliset ja työttömät) 2000–2020

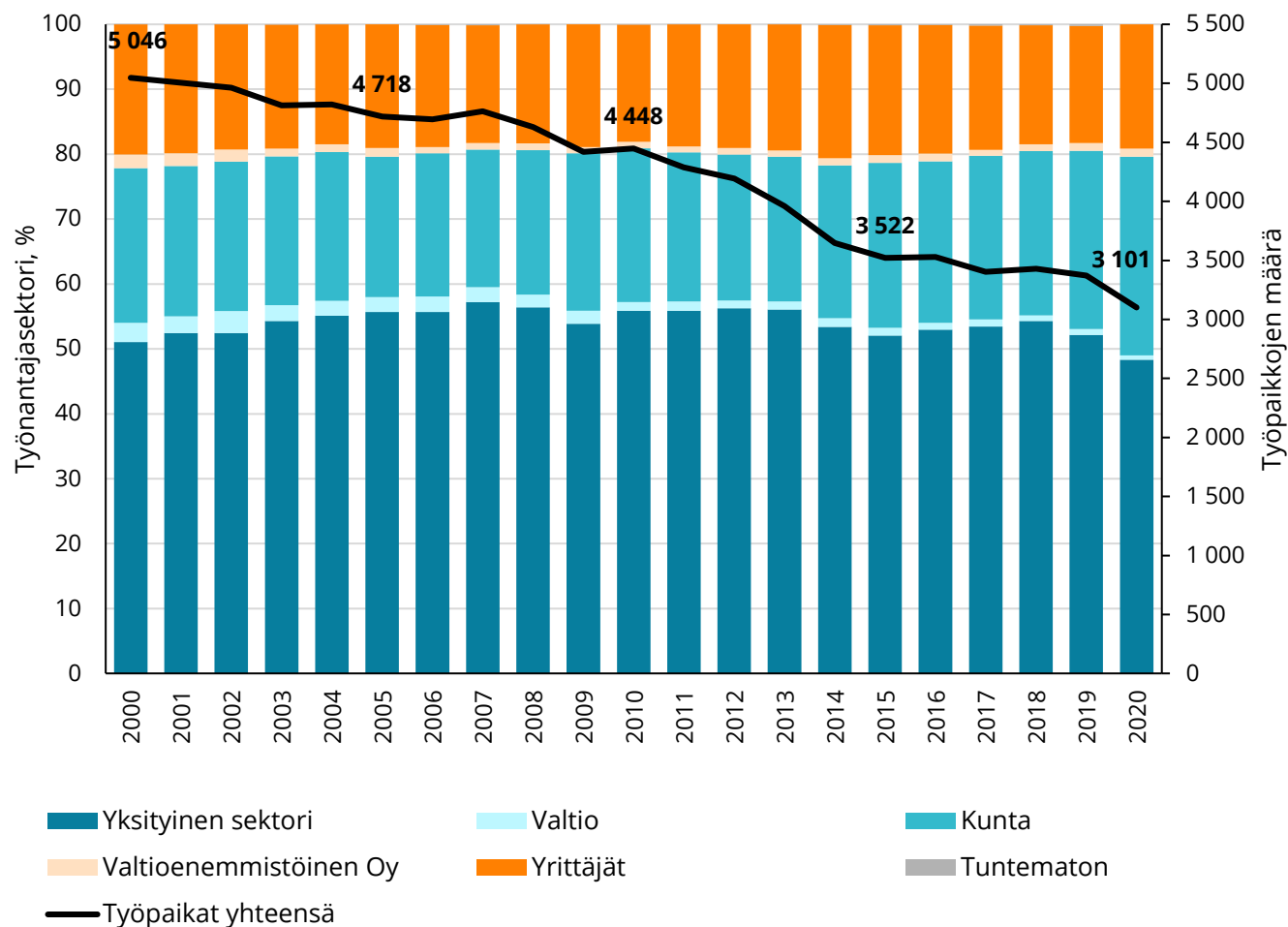

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

- Vuonna 2020 Kiteellä asui 3 843 työvoimaan kuuluvaa henkilöä.
- Työvoiman määrä pienentyi vuodesta 2000 lähes 1 800 henkilöllä (–36 %).
- Työllisten määrä vähentyi 37 %:lla ja työttömien määrä 34 %:lla.
- Työllisistä 82 % oli palkansaajia, 7 % maa- ja metsätalousyrittäjiä ja 11 % muiden alojen yrittäjiä.

Työpaikkojen määrä ja työnantajasektorien osuudet (%) työpaikoista 2000–2021

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

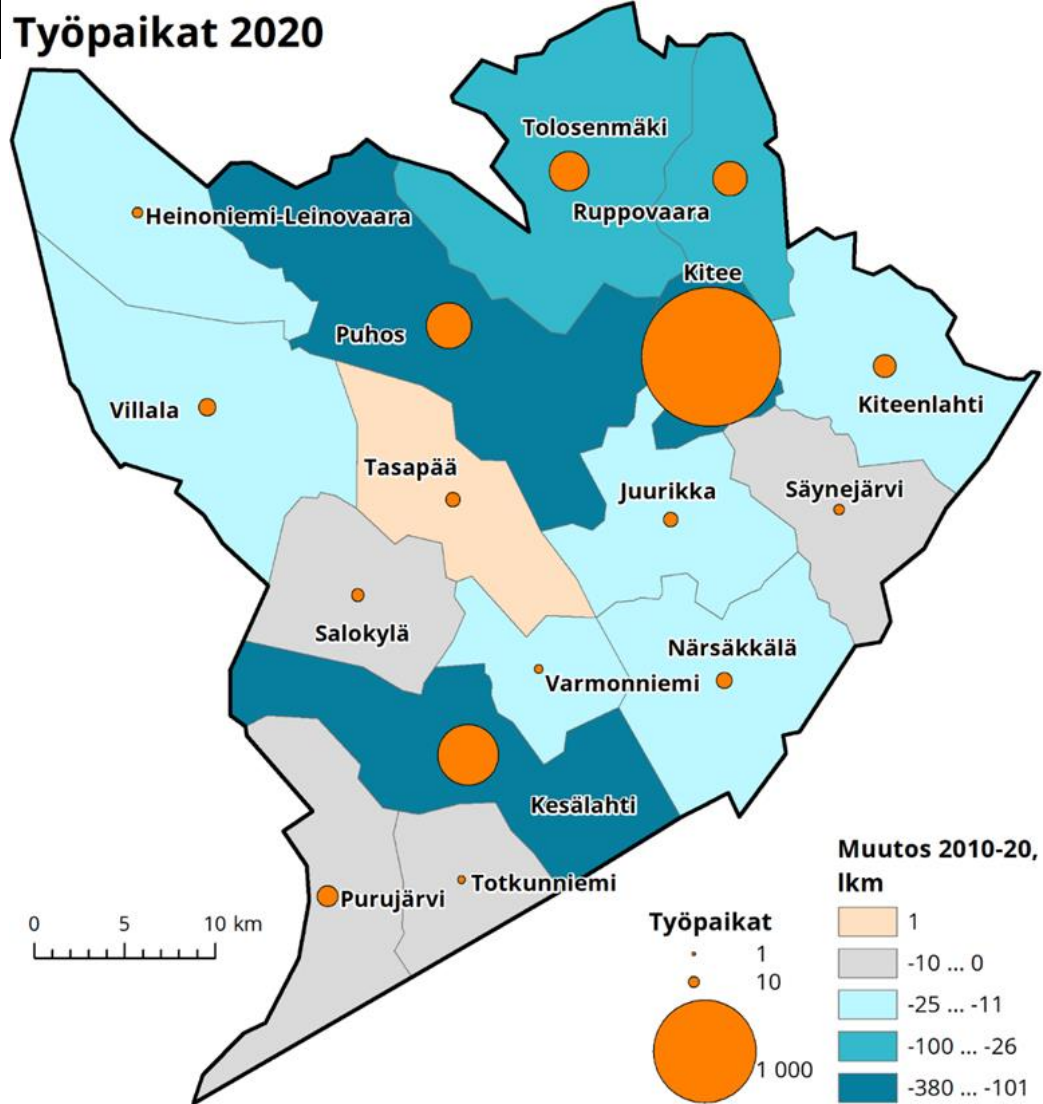
UEF// University of Eastern Finland

Muutokset 2000–2021

- Työpaikkojen määrä vähentyi kolmanneksella.
- Eniten työpaikat vähentyivät yksityiseltä sektorilta (–1 078) ja kuntasektorilta (–254).
- Yrittäjien määrä vähentyi 417:llä (–41 %).
- Naisia kuntasektorin työpaikoissa oli 80 % miehiä yksityisellä sektorilla 62 % ja yrittäjistä 68 %.

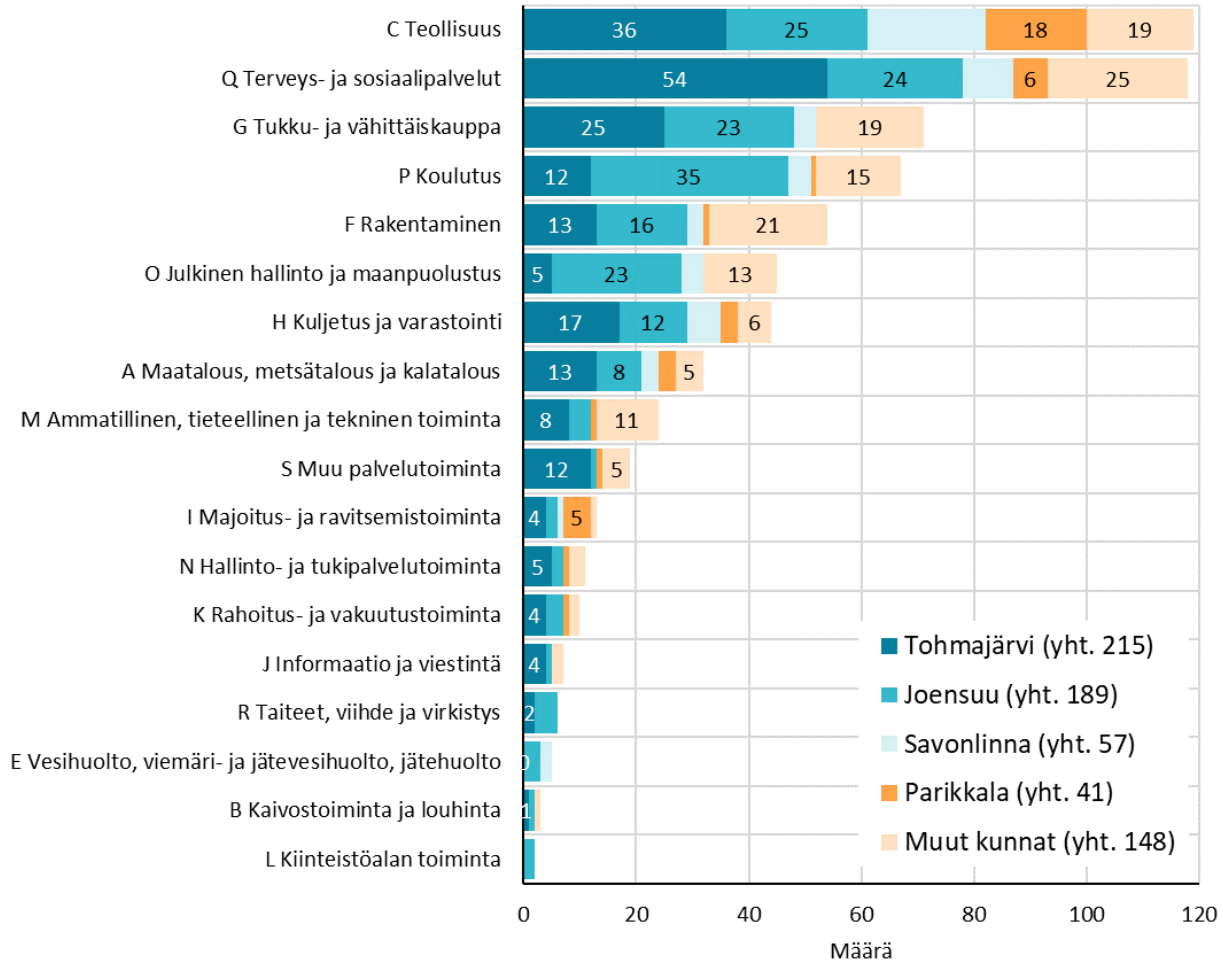
Työpaikkojen sijainti 2020 sekä muutos 2010–2020

- Vuonna 2020 työpaikoista yli 1 800 (59 %) sijaitsi Kiteen keskustaajamassa, 11 % Kesälahdella, 6 % Puhoksella, 5 % Tolosenmäessä ja 4 % Ruppovaarassa.
- Vuosina 2010–2020 työpaikat vähentyivät 1 165:llä (29 %).
- Kesälahdella vähennys oli 290, Puhoksessa 255, Tolosenmäessä 70 ja Ruppovaarassa 50 työpaikkaa.
- Tasapäässä työpaikkojen määrä lisääntyi yhdellä.

Kiteellä muista kunnista työssäkäyvät 2020

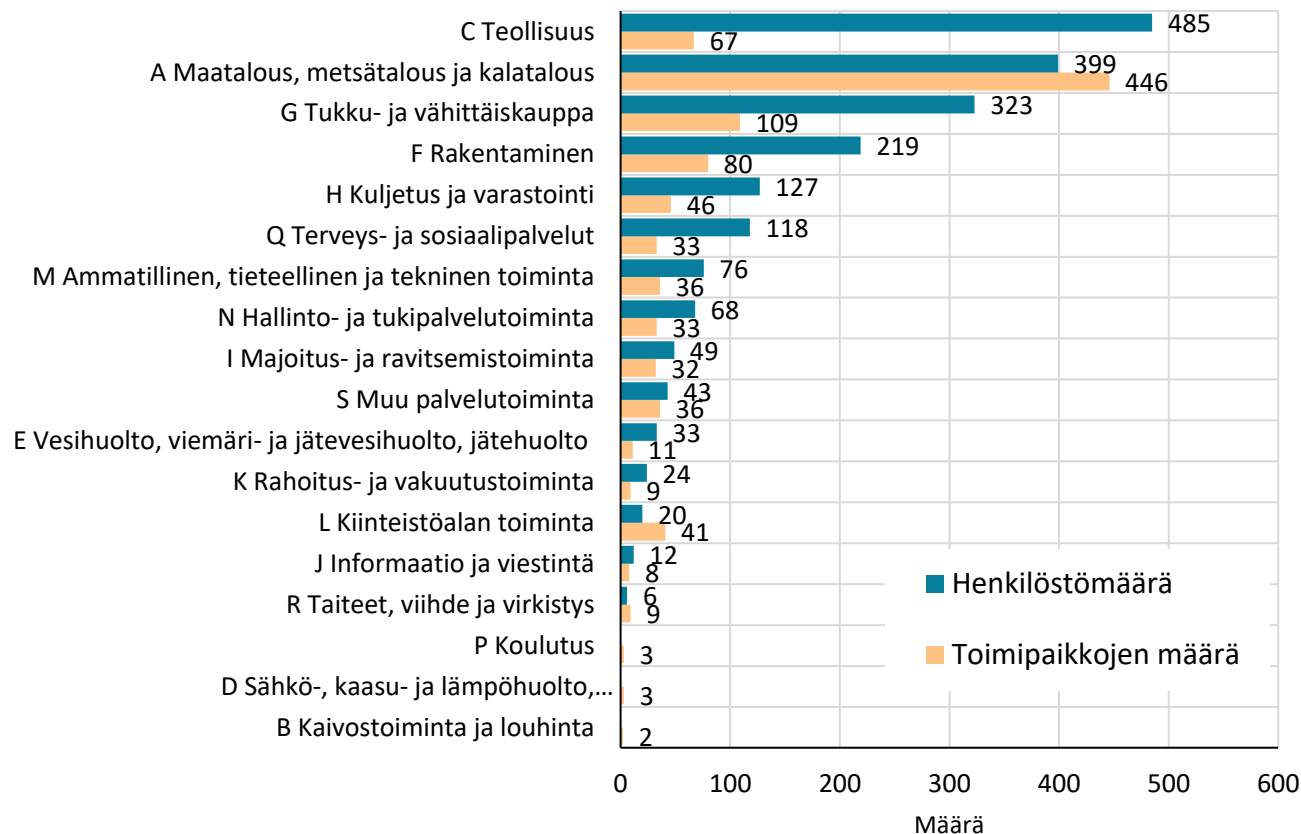
Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti

- Kiteellä työssäkävivistä 79 % oli kiteeläisiä, ja noin viidennes oli ulkopaikkakuntalaisia.
- Eniten Kiteellä käytiin työssä Tohmajärveltä ja Joensuusta.
- Lukumääräisesti eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli teollisuudessa (119), sote-palveluissa (118), tukku- ja vähittäiskaupassa (71) sekä koulutuksessa (67).

Yritysten toimipaikat ja henkilöstö 2020

Yritysten toimipaikat ja niiden henkilöstömäärät

Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto

- Vuonna 2020 Kiteellä oli 989 yritystä, joilla oli 1 004 toimipaikkaa.
- Eniten toimipaikkoja oli maa-, metsä- ja kalataloudessa (446), tukku- ja vähittäiskaupassa (109) sekä rakentamisessa (80).
- Eniten työllistivät teollisuus, maa-, metsä- ja kalatalous, tukku- ja vähittäiskauppa sekä rakentaminen.

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Tärkeimmät tekijät yritysten sijoittumispäätösten taustalla:

- Yritys sijaitsee yrittäjän syntymäkotikunnassa (52 %)
- Paikkakunnan ympäristötekijät ja luonnonvarat vaikuttivat sijoittumispäätökseen (38 %)
- Yritys sijaitsee yrittäjän kasvukotikunnassa (29 %)

Yrittäjien kommentteja sijoittumispäätöksiin

- "Yrityksen perustamisvaiheessa asialla (yrityksen sijainti) ei ollut merkitystä tai se ei vaikuttanut yrityksen sijoittumispäätökseen. Tällä hetkellä asia on merkityksellinen. Yrityksen näkökulmasta on tärkeää, että se voi tarjota työpaikkoja paikkakunnan väestölle ja maksaa yhteisöveroja kotikuntaansa..."
- "Yrityksen sijaintipaikan valintaan ovat vaikuttaneet juuret sekä se, että yritystoiminnan alkuvaiheessa (sijainnin) merkitys oli keskeinen asiakaskunnan laajentumisen näkökulmasta. Toisaalta entisellä kotipaikkakunnalla oli helppo aloittaa yritystoiminta, koska asioiden hoito oli yksinkertaisempaa tutulla paikkakunnalla..."
- "(Sijainnilla) On merkitystä. Kunnan peruspalvelujen pitää toimia tai yritysten kehittämismahdollisuudet vaikeutuvat. Lupapalvelut ja niiden toimivuus on kriittinen osa-alue. Myös toimiva valokuituyhteys on erittäin tärkeä (...) yritystoiminnalle..."

Yrittäjien näkemyksiä kuntayhteistyöstä

- Yhteistyösuhde oman kotikunnan kanssa koetaan pääsääntöisesti toimivaksi – jotkut yrittäjät ovat kohdanneet lupaprosesseissa jäykkyyksiä
- Yhteistyö on saattanut olla toimivaa (mm. kunnan vastuuhenkilöiden hyvä ja nopea tavoitettavuus), mutta vuorovaikutus kotikunnan kanssa on kuitenkin jäänyt vähäiseksi
- Osa yrittäjistä koki, etteivät he olleet saaneet käyttöönsä riittävän asiantuntevaa neuvontaa oman yrityksensä kehitysvaiheissa
- Osa sotealan yrittäjistä koki, ettei heidän toimialansa yrityksiä kohdella tasavertaisesti teollisten yritysten rinnalla

Strategiset valinnat ja uudistuminen – kyselyn tuloksia

- Vastanneista valtuutetuista 80 % uskoo väestön vähentyvän edelleen ja 20 % uskoo, ettei vähentyminen enää jatku
- Voimavarat kunnan elinvoiman kehittämisessä:
 - kasvuhakuiset yritykset
 - monipuoliset yksityiset palvelut
 - teollisuus
 - yritystontit ja toimitilat
 - kunnan hyvä imago
 - tulevaisuuden lukutaito ja päätöksentekokyky
- Esteet kuntaorganisaation kehittämisessä ja uudistamisessa:
 - yhteisen pitkänaikavalin näkemyksen puute
 - henkilöstön rekrytointivaikeudet
 - henkilöstön riittämätön kehittämisosaaminen
 - kuntien lakisääteiset tehtävät suhteessa resursseihin
 - Uudistamishakuisen kehittämiss politiikan vähäisyys

Tulevasta hankkeesta

- ALKUVOIMA on esiselvityshanke, jossa on tuotettu tietoa kunnille
- Väestömuutos on yhteinen nimittäjä Pohjois-Karjalan kunnille, mutta esiselvitys osoitti

ESISELVITYKSEN JÄLKEEN TOTEUTTAVAN KEHITTÄMISHANKEEN TAVOITTEET JA TULOKSET

TAVOITE

- tukea uudistumista osana elinvoimapolitiikkaa
- vahvistaa palvelutuotannon ratkaisuja/prosesseja
- vahvistaa maaseutuyritysten muutoskyvykkyyttä
- vahvistaa kuntien välistä yhteistyötä

TULOKSET

- tuotetaan paikkaperustaisia ratkaisuja uudistumiselle
- resurssien ja toimijoiden roolin tunnistaminen ja kokoaminen
- arvoverkostonäkökulman syventäminen yritystoiminnan kehittämisessä
- onnistuneiden toimenpiteiden vakiinnuttaminen osaksi elinvoimapolitiikkaa

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kysymyksiä & kommentteja

[Twitter SPATIA](#)

[UEF//CONNECT Alkuvoima](#)

UEF | SPATiA
ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

uef.fi

